

TĚŠÍNSKO V PROMĚNÁCH STALETÍ

SBORNÍK PŘEDNÁŠEK Z LET 2008–2009
K DĚJINÁM TĚŠÍNSKÉHO SLEZSKA

RADIM JEŽ – DAVID PINDUR (EDD.)

MUZEUM TĚŠÍNSKA – MATICE SLEZSKÁ
ČESKÝ TĚŠÍN 2010

© Muzeum Těšínska v Českém Těšíně, 2010

ISBN 978-80-86696-12-6

OBSAH

- 7 Slovo úvodem
RADIM JEŽ – DAVID PINDUR

Těšínsko ve středoevropském kontextu

- 13 Přemyslovští králové a slezští vévodové v době vrcholného středověku
ROBERT ANTONÍN
- 25 Hornoslezská knížata a jejich role v lucemburské politice do konce 14. století
MARTIN ČAPSKÝ
- 37 Hornoslezská knížectví v napěťové ose mezi Krakovem, Budínem a Prahou
MARTIN ČAPSKÝ
- 57 „Velcí“ těšínszí Piastovci
Politické kariéry Kazimíra II. (†1528) a Václava III. Adama (†1579)
RADIM JEŽ
- 71 Valašská kolonizace na Těšínsku v 16.–18. století
JAN AL SAHEB
- 79 Reformace a počátky rekatolizace v Těšínském knížectví
DAVID PINDUR
- 93 Manželky těšínských Piastovců – soužití z rozumu, či lásky?
RADIM JEŽ
- 107 Mocenskopolitický konflikt o Slezsko v letech 1740–1742 a jeho průběh na Těšínsku
JAN AL SAHEB
- 119 Rozdělené Slezsko v době modernizace
(Od slezských válek do konce Velké války 1740–1918)
DAN GAWRECKI
- 137 Slezsko po roce 1918
MARIE GAWRECKÁ
- 149 Těšínsko v proměnách československo-polských vztahů 1918–1938
IVO BARAN

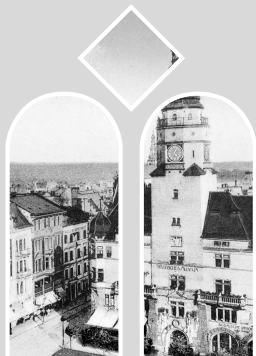
Varia

- 163 Slezsko a Těšínské Slezsko na starých mapách
ZBYŠEK ONDŘEKA
- 185 Hradní vrch v Těšíně
RADIM JEŽ – DAVID PINDUR
- 201 Pevnostní stavitelství na příkladu fortifikací Těšínského Slezska –
Jablunkovské šance
MARTIN KRŮL
- 215 Heraldické památky Těšínska
KAREL MÜLLER
- 225 Nejstarší dějiny farního kostela v Horních Domaslavicích
(k 250. výročí vysvěcení současného kostela)
DAVID PINDUR
- 237 Staré noviny v Těšíně
GABRIELA CHROMCOVÁ
- 245 Matiční činnost ve Slezsku
VLASTIMIL KOČVARA
- 255 Soupis vyobrazení
- 261 Jmenný rejstřík
- 273 Místní rejstřík
- 281 Autoři příspěvků

DAN GAWRECKI

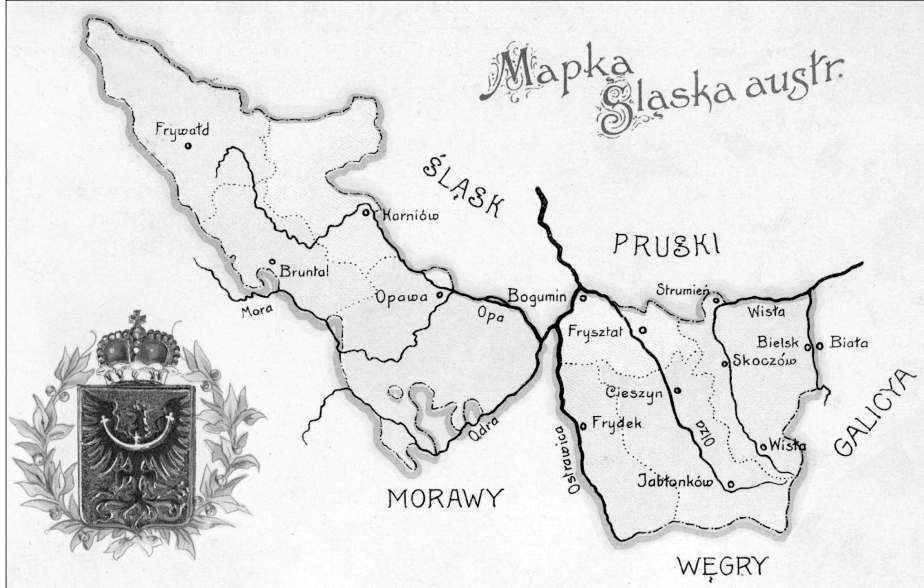
ROZDĚLENÉ SLEZSKO V DOBĚ MODERNIZACE. OD SLEZSKÝCH VÁLEK DO KONCE VELKÉ VÁLKY 1740–1918

Sledovaná vývojová etapa znamená konec dějin Slezska jako relativně jednotné země, která se nacházela zpravidla v rámci jednoho státu. Válečné střetnutí mezi prusko-braniborským královstvím a Habsburskou říší, k jehož výsledkům patřilo rozdělení Slezska, je jednou z nejvýraznějších stránek evropské dimenze sledovaného prostoru. Z evropského hlediska potvrdilo Prusko slezskými válkami své místo mezi evropskými velmocemi, ze světového hlediska se ovšem tyto středoevropské konflikty jeví zejména tehdejšími západoevropským politikům i pozdějším historiografům jako jedna z epizod (i když významných) v soupeření Velké Británie a Francie o světovou hegemonii, které probíhalo současně i v Indii a Novém světě.

Rozdělení země bylo počátkem odlišného vývoje jejich částí – jedna osmina Slezska zůstala v Rakousku, zbytek spolu s Kladskem (někdejší součástí Čech) se vyvíjel v rámci Pruska. Odlišnosti se týkaly nejrůznějších stránek společenského vývoje: náboženského, správního, administrativního, vojenského i hospodářského a kulturního.

Evropská dimenze slezských dějin byla patrná i v některých dalších směrech, i když Slezsko později na nějaký čas přestalo být tak významným objektem mezinárodních vztahů jako za slezských válek. V pruském Horním Slezsku se vytvářely předpoklady a v první polovině 19. století již započal rozvoj jedné z nejvýznamnějších evropských průmyslových oblastí; podobný význam pro habsburskou říši měl vznik průmyslové oblasti ostravské, která se do značné míry rozkládala ve východní části Slezska, jež zůstalo po roce 1742 v monarchii. Hlavním slezským střediskem zůstávala ovšem Vratislav, po Berlíně druhé největší město v Prusku. Rakouské Slezsko na

Mapa tzv. Rakouského Slezska (1742–1918), území patřícího po prohraných válkách s Pruskem k Habsburské monarchii, na pohlednici z roku 1903. Rakouské Slezsko se skládalo z celého bývalého historického území Těšínského knížectví, dvou třetin Opavského a Krnovského knížectví a jedné třetiny Nisko-Grotkovského knížectví. Jeho součástí se stalo i nižší stavovské panství Bohumín, dříve náležející k Ratibořskému knížectví. Rakousku tedy připadlo necelých 14 % z celkové rozlohy Slezska.

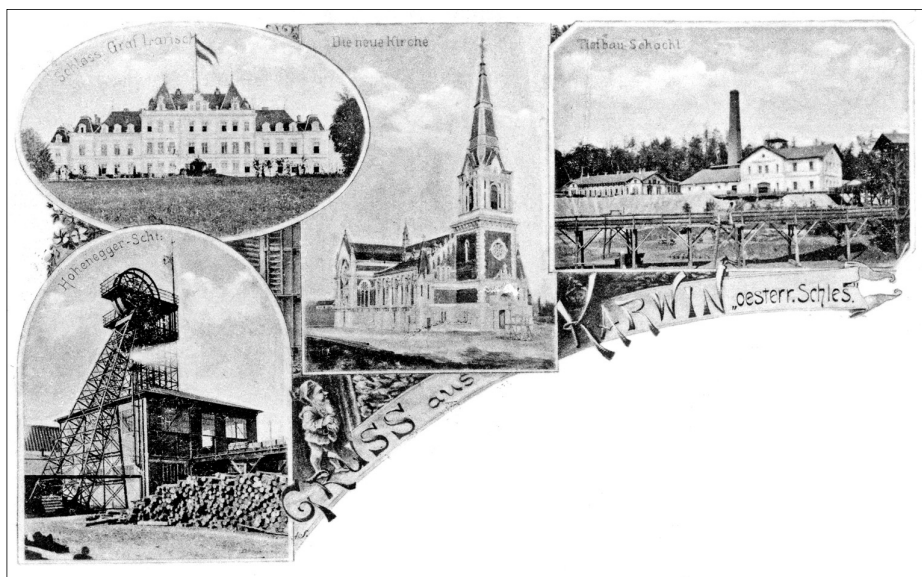
sebe upozornilo také některými mezinárodně politickými událostmi nesporně evropského významu a ohlasu, např. konáním kongresu předních konzervativních evropských monarchů tzv. svaté aliance v Opavě v posledních měsících roku 1820.

Všechny části rozděleného Slezska zasáhla revoluce 1848–1849 nazývaná také „jaro národů“. Lidé poprvé získali šanci podílet se na utváření vlastních osudů. Touha po individualizaci a realizaci toho, co nazýváme lidskými právy, nebyla radikálně uskutečněna, avšak revoluce byla první rozsáhlejší politickou školou pro všechny, kteří získávali širší politický rozhled. Nejsilněji proběhla politická diferenciacce na směry usilující o zachování starého pořádku a ty, kteří se snažili prosadit liberální reformy ve Vratislavi a některých dolnoslezských městech – v Rakouském Slezsku šlo hlavně o Bílsko, Těšín a Opavu. Nejvýznamnějším výsledkem této nedokončené revoluce bylo postupné odstraňování poddanství na venkově a vytváření právních a dalších podmínek pro svobodné podnikání v průmyslu a jiných ekonomických aktivitách. Tento proces byl složitý a zdlouhavý, časově i územně nerovnoměrný. V Pruském Slezsku byl např. zahájen o několik desetiletí dříve než v Rakouském Slezsku, a to ke konci napoleonských válek.

Prostor pro politické aktivity se rozšířil postupnou demokratizací zejména od 70. a 80. let 19. století. Začínaly se uplatňovat i proudy spjaté s politickým klerikalismem, socialismem a hnutím národů usilujících o zrovnoprávnění. Setkáváme se i s projevy extrémního radikalismu, šovinismu a antisemitismu. Rozšířilo se volební právo – do celoněmeckého parlamentu, který ovšem měl jen omezené kompetence, se volilo na základě relativně všeobecného volebního práva již po vzniku II. Německé říše v roce 1871, v Rakousku od roku 1907. Do zemských sněmů a nižších zastupitelských orgánů se volilo jak v Prusku, tak v Rakousku na základě kuriálního systému, který by se v podstatě dal charakterizovat tak, že skupina voličů platících vyšší daně měla více poslanců.

Mezinárodní dimenze slezských dějin vystoupila do popředí za prusko-rakouské války v roce 1866, nazývané v německém dějepisectví válkou německou (der deutsche Krieg). Po porážce u Sadové nedaleko Hradce Králové potvrdilo Prusko své ambice jako státu, který usiloval o sjednocení Německa, jehož bylo dosaženo po následující válce s Francií. Pokud šlo o Slezsko, kancléř Bismarck neprosazoval na

Karviná (Karvinná) na pohlednici kolem r. 1905. Nález uhelných slojí v okolí Karviné stál v 19. a na počátku 20. století za enormní proměnou zdejšího prostředí, což se výrazně projevilo v demografických změnách, nesoucích s sebou i řadu negativních jevů. Malá vesnice se během sta let živelně proměnila ve velkou sídelní lokalitu – dokazují to i úřední statistiky – r. 1803 zde bydlelo 630 obyvatel, v r. 1910 již 16 808. Karviná výrazně zastínila město Fryštát, které ve sledovaném období mělo třikrát méně obyvatel. Průmysl se však neblahým způsobem podepsal na místních stavebních památkách – v části Karviná-Doly byl z důvodů poddolování v 50. letech 20. století zbořen tzv. starý zámek; podobný osud potkal honosné sídlo (na vyobrazení nahoře vlevo) rodu Larisch-Mönnichů v Solci. Touha po „černém zlatu“ stála také za demolicí tzv. „Nového“ kostela, jenž byl schopen pojmout až 4 000 věřících.

rozdíl od jiných vlivných osobností sjednocení celého Slezska v pruském státě, protože potřeboval ve svých budoucích evropských koncepcích Rakousko-Uhersko jako svého spojence. Habsburská říše ztratila poslední šanci na znovuzískání Slezska a vedoucí roli ve střední Evropě a výrazněji se začala orientovat směrem na Balkán.

Průmyslové oblasti hornoslezská a ostravská dokončily ve druhé polovině 19. století své utváření jako regionů přinejmenším středoevropského významu; navíc mezi nimi probíhal konkurenční boj. Vratislav, jediné slezské univerzitní město, bylo vedle Berlína prvořadým kulturním a vědeckým střediskem Německa, o čemž nakonec svědčí i téměř osm držitelů Nobelovy ceny působících v tomto městě. První světová válka, pojmenovávaná dnes často v literatuře podle anglosaského vzoru jako Velká válka, výrazně prohloubila evropskou dimenzi slezské problematiky. Bylo to dáno zejména v souvislosti s jejím zakončením a s problémy stanovení poválečných hranic.

Pokusil jsem se zde shrnout základní rysy vývoje Slezska v komentovaném časovém úseku, které byly v důsledku podobných společenských problémů spjatých s modernizací podobné v obou jeho částech. To ovšem neznamená, že by se Slezsko vyvíjelo jako celek. Naopak. Rozdíly mezi jednotlivými částmi, patrné již ve středověku, se dále prohlubovaly a byly ještě umocněny rozdělením země do dvou státních útvarů. O jednotném integrálním slezanství, pocitu nějaké vzájemné slezské soudržnosti a příslušnosti, nemůže být ani řeči, a pokud se vyskytly, byly to již jen romantické a neaktuální reminiscence.

VÁLKY O SLEZSKO

Proklamované a dosti pochybné právní nároky pruského krále Fridricha II. na Slezsko nehrály rozhodující roli. Příčinou agrese byly nesporně mocenské zájmy pruského panovníka toužícího po tom, aby se jeho země stala evropskou velmocí. Rovněž habsbursko-lotrinský rod považoval Slezsko za úhelný kámen své vnitřní a zahraniční politiky, jak to dokládá výrok Františka Štěpána Lotrinského, manžela Marie Terezie: *Raději Turci před Vídní, raději odstoupení Nizozemí Francii, raději jakýkoli ústupek Bavorsku než se zřící Slezska.*

Horní Slezsko nepředstavovalo ve slezském úsilí Fridricha II. prioritu. Dolní Slezsko bylo v té době mnohem bohatším regionem, navíc bezprostředně sousedícím s braniborskými državami. Význam Horního Slezska vynikl až v souvislosti s rozvojem průmyslového podnikání v 19. století. Také důležitější bitvy za první slezské války (1740–1742), druhé slezské války (1744–1745) a války sedmileté (1756–1763), která je označována někdy také jako třetí slezská válka, se odehrávaly převážně na dolnoslezském území.

Za první slezské války obsadila už koncem zimy 1741 pruská vojska téměř celé Slezsko až po Jablunkovský průsmyk a část severní Moravy. Poté se přechodně

stáhla k Molvicím nedaleko Břehu, kde došlo 10. dubna 1741 k jedné z nejvýznamnějších a pro Prusko vítězných bitev. Podle různých ujednání protihabsburské koalice mělo po předpokládaném úspěšném průběhu války připadnout Prusku jen Dolní Slezsko, zatímco Horní Slezsko spolu s Moravou měl ovládnout saský kurfiřt jako „moravský král“. Všechno však dopadlo jinak, země byla rozdělena mezi Prusko a Rakousko.

Pátý článek vatislavského mírového prelimináře stanovil hranice mezi oběma státy, které vydržely až do konce první světové války. V habsburské monarchii zůstalo celé Těšínské knížectví, jižní dvě třetiny Opavského knížectví a Krnovského knížectví, jižní třetina Nisko-Grotkovského knížectví a nižší stavovské panství (status minor) Bohumín, které dříve patřilo k Ratibořskému knížectví. Pruské Slezsko mělo v roce 1742 rozlohu 32 343 km², Rakouské 5 147 km², Kladsko, které bylo z Království českého připojeno k Prusku, 1 636 km².

Dražďanský mír (25. prosince 1745), jímž byla ukončena druhá slezská válka, na průběhu hranic nic nezměnil, podobně jako mír cášský v roce 1748, kterým byl dovršen komplex evropských válečných střetnutí o tzv. rakouské dědictví.

Totéž platí i o válce sedmileté, třetí slezské válce, zakončené mírem v Hubert(us)-burku (15. února 1763). Ani změna aliancí (na straně habsburské říše vystoupila Francie), ani dočasné spojenectví s Ruskem neznamenal změnu statu quo. Bojovalo se v celé střední Evropě, střetnutí v Dolním Slezsku byla opět úpornější než v Horním Slezsku, kde se s větším úsilím soupeřilo jen o pevnosti Nisa a Kozlí, jiné části Horního Slezska byly obsazovány Rakušany nebo Prusy bez většího odporu. Z hlediska postavení hornoslezského regionu bylo snad nejzajímavější jednání o společném postupu s Turky na přelomu let 1761–1762. Desetitísíkový pruský sbor dislokovaný v Horním Slezsku tehdy čekal na povel, aby se vydal přes beskydské průsmyky a spolu s krymskými Tatary udeřil na Vídeň. Tyto záměry se staly pouhou iluzí, pomíneme-li jeden výpad pruské jízdy na území Rakouského Slezska.

Posledním vojenským konfliktem mezi Marií Terezií a Fridrichem II. byla válka o bavorské dědictví z let 1778–1779 ukončená mírem v Těšíně 13. května 1779. Říkalo se jí také „válka bramborová“ nebo „švestková mela“. V roce 1790 se schylovalo k dalšímu konfliktu; maršál Laudon tehdy prohlašoval, že najde ve Slezsku svůj klobouk, který tam kdysi ztratil. Ještě v témže roce však zemřel, k válce nedošlo. Byla to Francouzská revoluce, která ovlivnila usmíření někdejších rivalů. Otázka Slezska byla pro několik příštích generací „vyřešena“.

SLEZSKO V PRUSKÉM STÁTĚ

Významné byly správní reformy, které nespočívaly jen v tom, že rakouská správa nahradila pruskou a že byl preferován protestantismus na rozdíl od prvořadého postavení katolické církve za habsburského panování. Stavovsky organizovaná

Na památku podepsání míru v Těšíně 13. května 1779, kterým byla ukončena válka o bavorské dědictví (někdy označovaná jako „bramborová válka“ – poprvé bylo totiž ve větší míře pro stravování vojáků využito brambor), bylo vydáno několik sad medailí. Mír byl potvrzen v den narozenin Marie Terezie za účasti zástupců Rakouska, Pruska, Saska, Bavorska, Francie, Ruska a vévodství Zweibrüken. Podepsání míru v Těšíně doprovázely nákladné slavnosti, bály a společenské bankety.

země se v poměrně krátké době změnila v provincii absolutistického pruského státu v čele s prezidentem, který byl pruským státním ministrem. Došlo k novému rozdělení na okresy, ke změnám v daňové soustavě, k posílení státního centralismu na úkor dřívějšího stavovského partikularismu. Městská a jiná územní samospráva, pokud lze vůbec užít tohoto termínu, byla postavena pod státní dohled. Podobně bylo reformováno soudnictví, v úřadování se prosadila němčina. Došlo k úpravě poddanských poměrů v zájmu zvýšení státních příjmů. Smyslem reform bylo upevnění státu a zejména jeho vojenského potenciálu. Vojenská povinnost byla zavedena pro nešlechtice od 20 do 40 let (s výjimkami), zkvalitňovala se opevnění. Ve srovnání s Rakouskem měl pruský státní aparát mnohem větší efektivitu, avšak země nebyla schopna po roce 1806 čelit francouzskému vpádu a okupaci. Pruské Slezsko Francouzi opustili v roce 1808, definitivně až po rozhodujících porážkách v roce 1813. Opět se bojovalo hlavně o pevnosti v Dolním Slezsku, v Horním Slezsku o Kozlí a Nisu.

Výrazem poučení z porážek a nástupem k úspěšné modernizaci byly Steinovy a Hardenbergovy reformy v letech 1807–1818. Ukázalo se, že dřívější centralizační opatření z dob krále Fridricha Velikého, často vynucená válečnými okolnostmi, neodpovídají novým podmínkám rozvoje svobodného trhu. Města v Prusku, tedy i v Pruském Slezsku, si mohla volit městskou radu a magistrát. Byly odstraněny dřívější rozdíly v soudnictví, mizela vnitřní cla, urychlilo se zrovnoprávnění Židů. Byly prosazeny zásady svobodného obchodu a řemesel, reformován byl i systém daní. Smyslem těchto reform bylo využití a povzbuzení místní a individuální iniciativy v zájmu upevnění státu.

Po třetím dělení Polska a za napoleonských válek došlo k některým změnám v rozsahu Pruského Slezska, které však neměly dlouhého trvání. Trvalejší význam

měly změny v důsledku vídeňského kongresu v roce 1815. Ze Saska, které bylo někdejší Napoleonovým spojencem, byly připojeny ke Slezsku čtyři správní okresy včetně Zhořelce, střediska Horní Lužice. V roce 1816 byla zřízena Provincie Slezsko se sídlem ve Vratislavi v čele s vrchním prezidentem, ministerstvo pro Slezsko bylo zrušeno. Nebereme-li v úvahu přechodné správní útvary, bylo Pruské Slezsko dále členěno na tři vládní obvody v čele s vládními prezidenty. Dolní Slezsko mělo své středisko v Lehnici, Střední Slezsko ve Vratislavi a Horní Slezsko, kam patřila i hornicko-hutnická katovická průmyslová oblast, v Opolí. Do provinčního sněmu i o do okresních sněmů (okresních zastupitelstev) se od 20. let volilo na základě kuriálního systému, který setrval až do konce Velké války. Přesto to byl jistý pokrok ve srovnání s Rakouským Slezskem, kde na zemském sněmu či slezském veřejném konventu zasedalo až do roku 1848, případně do roku 1861 v podstatě pět knížat a okresní samospráva se až do konce monarchie v širším měřítku neuplatňovala.

Vratislavská radnice na pohlednici kolem r. 1900. Vratislav se stala již od raného středověku kulturním, společenským, politickým i hospodářským centrem celého Slezska. Její význam byl dán mj. sídlem diecéze, univerzity založené Leopoldem I. Habsburským r. 1702, která byla v r. 1811 přejmenována na *Slezskou univerzitu Fridricha Viléma* (*Schlesische Friedrich-Wilhelm-Universität zu Breslau*) s pěti fakultami (dvě teologické – katolická a evangelická, právnickou, lékařskou a filozofickou) a všech důležitých správních orgánů Pruského Slezska.

Několik slov o populačním vývoji v souvislosti s hlavními rysy industrializace a sociálními poměry: během slezských válek se počet obyvatel Pruského Slezska podstatně snížil, postiženy byly všechny vrstvy obyvatelstva – šlechta se zplundrovanými statky byla zadlužena, úředníci měli ještě v roce 1763 zhruba poloviční příjmy ve srovnání s předválečnou dobou, kupci a řemeslníci ztratili odběratele, poddaní byli zbídačeni. Pokles počtu obyvatelstva byl postupně nahrazen přirozeným přírůstkem i přistěhovalectvím. V oblastech Horního a Dolního Slezska se usídlilo za vlády Fridricha II. na 60 tisíc kolonistů z různých částí Německa, ale také náboženských emigrantů z Čech a Těšínska. V roce 1787 měla Vratislav 55 tisíc obyvatel, dalších sedm měst mělo od 5 do 10 tisíc obyvatel, v Horním Slezsku nemělo ani jedno město více než 5 000 obyvatel – v Opolí bylo tehdy napočítáno pouhých 2 800 obyvatel. Do roku 1848 se počet obyvatelstva ve všech vládních obvodech zhruba zdvojnásobil.

Ve městech i na venkově Dolního a Středního Slezska výrazně převažovalo německé obyvatelstvo. V Horním Slezsku, kromě několika okresů, převažovalo na venkově polské obyvatelstvo, ve městech Němci. V roce 1835 žilo v hornoslezských městech 31,7 % Poláků, 4 % Čechů, zbytek tvořili Němci (se Židy). Rostly především obce v průmyslové oblasti, ale zatím nic nenasvědčovalo tomu, že centrem oblasti se stanou Katovice; ty měly na počátku 19. století 700 obyvatel, v roce 1855 již 2 945. Městská práva přes odpor původního obyvatelstva získaly jako více než čtyřicetitisícová obec až v roce 1865.

V ekonomice sílilo pronikání státu zaváděním státních monopolů i zrušením slezské daňové autonomie. Státní zásahy sledovaly potřeby racionálního hospodaření a směřovaly i k tomu, aby poddaní, kteří odcházeli pracovat do hornictví a hutnictví, byli zbavováni poddanských závazků.

Hornoslezský průmysl zaznamenal řadu prvenství nejen v rámci Německa, ale i evropského kontinentu. V roce 1787 byl uveden do provozu v oloveném dole u Tarnovic parní stroj sloužící k odčerpávání vody. Byl to první parní stroj na evropském kontinentě (tj. mimo Velkou Británii). V roce 1796 byla v královských železárnách v Hlivicích zavedena výroba železa v koksové vysoké peci. V témže roce byl otevřen u Střihomi první železný most na evropském kontinentě vyrobený v huti Małapanie u Opolí. Klodnický kanál z Hlivic do Kozlí (1822, 44 km) umožňoval transport hornoslezského uhlí před založením železnice. Železniční síť se cílevědomě budovala od 40. let – hlavní linie umožňovaly spojení s Berlínem a využívaly průmyslového potenciálu Horního Slezska.

Sociální poměry vyžadovaly nezbytnou modernizaci. V první řadě šlo o postavení venkovského obyvatelstva s neplnoprávnou držbou pozemků. V Prusku bylo v roce 1807 zrušeno nevolnictví na státních statcích, od roku 1810 i na ostatních, nebyla však odstraněna robota, což vedlo ke vzpourám ve 170 obcích Horního

Slezska. Společenské poměry na venkově byly mnohem složitější než umožňuje tento stručný nástin.

Počáteční rozvoj hornictví a hutnictví doprovázely svízelné sociální poměry. Nemohu je zde podrobněji analyzovat, jen jako ilustraci celkového stavu uvádím některá opatření, která se týkají dětské práce v dolech a hutích: od roku 1839 bylo zakázáno přijímat děti mladší 9 let, denní pracovní doba dětí ve věku 9–16 let neměla přesahovat 10 hodin, byla jim zakázána noční práce, měly mít čas na návštěvu školy apod. Existence těchto právních norem jasně dokazuje, že situace byla horší, jinak by uvedená opatření neměla smysl.

Evropský ohlas mělo povstání slezských tkalců v roce 1844, jehož dějištěm byly podhorské okresy Dolního Slezska. Umělecky je ztvárněno například v díle Heinricha Heina nebo Gerharta Hauptmanna.

Všeobecná neúroda a hniloba brambor v roce 1847 spojená s epidemií tyfu se s katastrofálními důsledky projevil zejména v Horním Slezsku. V důsledku neúrody vzrostly ceny čtyřikrát ve srovnání s rokem 1843. K podobným situacím docházelo ve Slezsku již dříve, i když v menším rozsahu. Těživě na obyvatelstvo Horního Slezska dolehla epidemie cholery, která bez ohledu na hraniční závory a sanitní kordony pronikla z východu v několika vlnách, v Horním Slezsku kulminovala od července 1831 do března 1832; po několika měsících došlo k recidivě. Propukaly hladové bouře, poddaní odmítali robotovat. Stávkovali horníci dolu König v Chořově (1847), hladové bouře měly nejsilnější projevy v Nové Rudě, Horním Hlohově a Nise.

Několik poznámek k církevním a náboženským poměrům. Vztah pruského krále, evangelíka, k vratislavským biskupům byl zpočátku vcelku korektní, což platí hlavně o Filipu Schaffgotschovi, někdejšímu svobodnému zednáři, kterého

Filip Gotthard Schaffgotsch (+ 1795) studoval teologii v Římě, ve 30. letech se stal olomouckým a vratislavským kanovníkem. Po obsazení Slezska pruským králem byl na jeho přání dosazen do úřadu vratislavského biskupa. V časech sedmileté války však přestoupil na rakouskou stranu a byl nucen opustit hlavní město Slezska. Do konce života pobýval na zámku v Jánském Vrchu, odkud spravoval část diecéze ležící na území Rakouského Slezska. Osobně např. r. 1759 vysvětil nově zbudovaný chrám Navštívení Panny Marie ve Frýdku, významné poutní místo. Téhož roku na Těšínsku vysvětil také farní kostely sv. Jakuba většího v Horních Domaslavicích a sv. Petra z Alkantary v Karvině.

sám prosadil do úřadu. Biskup nejprve prokazoval králi vděčnost a podporu, avšak počátkem sedmileté války opustil svého panovníka a odjel na Moravu a začal podporovat Marii Terezii. Zdržoval se pak nejčastěji ve své rezidenci na Jánském Vrchu v Rakouském Slezsku. Tehdy se začal také měnit králův postoj ke katolíkům, kteří bývali považováni za možné zrádce.

V zájmu absolutistického státu bylo dosáhnout jednoty státních a církevních (diecézních) hranic. Několikrát se jednalo o výměně území mezi vratislavskou diecézí a arcidiecézemi v Praze a Olomouci, ovšem bez výsledku. Identita církevních a státních hranic byla v Horním Slezsku narušována církevními obvody (děkanát hlučínský a ketřský) pod olomouckou církevní správou. Rozsáhlejší území mělo však vratislavské biskupství v Rakouském Slezsku, pod jehož církevní jurisdikci patřilo i celé Těšínské knížectví.

V důsledku francouzských kontribučních požadavků a finanční krize v roce 1810 byla provedena rozsáhlá sekularizace majetku klášterů a biskupských statků, bylo zrušeno asi 100 katolických farností. Stát prosazoval ve svém domnělém vlastním zájmu odstranění některých tradičních zvyklostí, z nichž mnohé souvisely s náboženskými tradicemi, např. koledy na Tři krále, některé velikonoční zvyky, podstatně se omezila možnost poutí mimo hranice země – do Čenstochové i do Říma apod. Důvody byly motivovány ideologií osvícenského absolutismu.

V rámci tzv. fridericiánské kolonizace bylo umožněno zakládat obce i jednotě bratrské. Na území Horního Slezska patří k nejzajímavějším pokusům vznik osady Gnadenfeld v roce 1766 (dnes součást Pavloviček), kam byl v roce 1818 přenesen i teologický seminář Jednoty. V Gnadenfeldu vzniklo i „městečko“ pro studenty a profesory, kde se vzdělávali teologové především z německých slezských obcí.

Židé spojovali počátky pruské vlády ve Slezsku s nadějami na zlepšení svého společenského postavení, brzy však nastalo rozčarování. K jejich zrovnoprávnění v obchodních činnostech a přístupu k městským úřadům došlo v roce 1812. Museli však přijmout německá příjmení a užívat němčinu v příslušných dokumentech úřední povahy. Úplného zrovnoprávnění se dočkali až ve 40. letech 19. století. Jejich největším střediskem ve Slezsku byla rovněž Vratislav, nicméně uplatnily se i některé židovské podnikatelské dynastie v Horním Slezsku.

Zájem absolutistického státu vedly k reformám ve školské oblasti, které směřovaly k rozšíření zejména praktických poznatků. V roce 1764 byl pro Slezsko vydán Generální školní řád pro katolické školy, jehož autorem byl zaháňský opat Johann Ignaz Felbiger, jenž později ve službách Marie Terezie reformoval základní školství v habsburské říši. Podobně byly reformovány i evangelické školy. Ani po reformách nebyla školní docházka všeobecná. Uvádí se, že kolem roku 1770 jen asi polovina školou povinných dětí chodila do školy. Po školských reformách se počet žáků navštěvujících školu zvýšil. V roce 1846 měl v rámci celého Slezska dosahovat 77 %.

V roce 1773 pruský král neuznal zrušení jezuitského řádu, ponechal jezuitům gymnázia i vratislavskou kolej, katolické obyvatelstvo tak mělo zachováno domácí přípravu kněžstva. Dohled nad školstvím však převzal stát. Také univerzita ve Vratislavi přešla z církevních do státních rukou. Působili na ní např. i Jan Evangelista Purkyně a František Ladislav Čelakovský.

Nejvýznamnějším autorem literárních děl byl jeden z největších německých romantických spisovatelů Joseph von Eichendorff (1788–1857), jehož tvorba je spojena s rodným krajem, i když většinou vznikala mimo Pruské Slezsko.

Od začlenění do pruského státu se projevoval silný germanizační kurz ve školství, místní slovanský dialekt byl hodnocen pejorativně, např. *Jaká to slátanina je řeč prostého člověka! Jaká to smíšenina češtiny, moravštiny a lužickosrbštiny! V Krakově by z ní nikdo nerozuměl ani slovo; dala by se považovat za řeč Hotentotů.* (Otto Fischer) Polské nebo české školství bylo považováno za zbytečné. Typický je výrok opolského školního rady Bendy z roku 1820: *Německý jazyk, to je brána ke kultuře pro polský, tedy hornoslezský lid. Státní úřady nesledují tendenci, není to ani přání Slezanů, aby (hornoslezská) řeč se změnila v národní jazyk.* Byl přesvědčen o tom, že do padesáti let bude „polský živel“ ve Slezsku zlikvidován. Jiní úředníci nesdíleli Bendovu školskou jazykovou koncepci, předpokládali větší prostor pro polštinu alespoň v počátečním období školní docházky, příčinu zaostalosti nespatovali v neznalosti němčiny a cesty k povznesení civilizační úrovně viděli také jinde než v šíření němčiny. Podobně tomu bylo s tzv. moravštinou, tedy s dialektem češtiny v jižních částech Hlubčicka a Ratibořska. Germanizační opatření ve školství a církevním životě nemohla být úspěšně realizována vzhledem k původní naprosté většině slovanského obyvatelstva v Horním Slezsku. Je příznačné, co si ministr pro Slezsko Schlabrendorf poznamenal ve své inspekční zprávě v roce 1764: *Mládež vyrůstá jako dobytek a v německé řeči se nenaučí zhola nic.*

RAKOUSKÉ SLEZSKO

Území, které setrvalo po berlínském (resp. vratislavském) míru v habsburské monarchii, bylo formováno jako samostatná země v rámci říše. Bylo nazýváno oficiálně Vévodství slezské, později Vévodství Horní a Dolní Slezsko. Pojmenování bylo odrazem státní či panovnické prestiže a tradice. Nová země nebyla ani ekonomicky nebo geograficky jednotná, její autonomní existence byla dána spíše politickými hledisky než požadavky efektivní správní organizace nebo ekonomické kooperace.

Hlavním městem nové země se stala Opava jako největší město v regionu. Hlavní státní (zeměpanský) úřad pro celé Slezsko představoval Královský úřad (1743–1782), v letech 1749–1763 nazývaný Královská reprezentace a komora. V jeho čele stál jako první prezident hrabě Fridrich Vilém Haugwitz, který zde

Horní náměstí s radnicí a centrum města Opava na pohlednici kolem r. 1915. Po vzniku Rakouského Slezska se Opava stala jejím hlavním centrem se sídlem nejdůležitějšího správního orgánu – Královského úřadu (1743–1782). Později (v letech 1861–1918) zde zasedal Slezský zemský sněm.

zahájil svou reformátorskou činnost v oblasti státní správy. Své zkušenosti ze Slezska pak uplatnil i v jiných zemích monarchie a v měřítku celé říše.

Rakouské Slezsko jako samostatná země bylo v habsburské monarchii do značné míry zformováno s vyhlídkou na opětné získání celého Slezska. Když se tyto představy (po smrti Marie Terezie) ukázaly být iluzí, byl Královský úřad zlikvidován (1782) a země byla až do roku 1849 spojena s Moravou; státní správu obstarávalo Moravsko-slezské gubernium se sídlem v Brně.

Ve státní správě a stavovské i městské samosprávě se projevovaly podobné etatické a centralizační tendence jako v Pruském Slezsku, ovšem s menší razantností a důsledností a později i s menším porozuměním pro reformy nezbytné pro efektivní rozvoj.

Největším městem byla Opava, která měla v roce 1771 podle církevních statistik 8 598 obyvatel, přes 3 000 lidí žilo v Těšíně, Bílsku a Krnově, většina dalších měst byla malá (600–1 000 osob). Mnohé vesnice byly lidnatější než města. Sídlní změny v důsledku industrializace se na území ostravsko-karvinského revíru do poloviny 19. století výrazněji neprojevily, i když k nim byly položeny základy. První doly a podniky si do značné míry vystačily s místními pracovními silami. V zemědělském hospodaření se podobně jako jinde realizovaly požadavky intenzifikace výroby, již napomáhalo zrušení úhorů, zavedení nových píceň, hnojení,

pěstování brambor a cukrové řepy. Nové efektivnější postupy byly úspěšné především na velkostatkách. Významné bylo i racionálnější hospodaření v lesních komplexech.

Brzdou ekonomického a vůbec společenského rozvoje byly sociální poměry. Na Těšínsku sociální konflikty vyvrcholily v povstání poddaných vedených Ondrou Foltýnem ze Starého Města u Fryštátu v roce 1766, které navazovalo na nepokoje v Pruském Slezsku, šířilo se i na severní Moravu a Opavsko. K pozitivním výsledkům patřilo vydání robotního patentu pro Slezsko v roce 1771 jako projevu státního zásahu do vztahů vrchností a poddaných, další perspektivu naznačil patent Josefa II. o zrušení nevolnictví.

Obrovské hladomory zasáhly zejména podhorské oblasti Těšínska v posledních letech napoleonských válek, všeobecně byly pociťovány důsledky cholery epidemie (1831) a zejména hladu a neúrody ve druhé polovině 40. let, které vedly k projevům neklidu, hladovým bouřím předznamenávajícím revoluci v letech 1848/1849.

Z hlediska církevních a náboženských poměrů nadále dominovalo postavení katolické církve, i když na rozdíl od jiných oblastí západní poloviny habsburské monarchie byli evangelíci augsburského vyznání (luteráni) do jisté míry tolerováni především na Těšínsku; drobnější evangelická enkláva se nacházela také v Opavském Slezsku v okolí Holčovic. Evangelíci mohli využívat výhod daných Altranstädtskou konvencí, vybudovali si milostivý kostel (Gnadenkirche) v Těšíně. Jeho prostřednictvím a zásluhou těšínského evangelického gymnázia udržovali styky s evangelickými univerzitami a osobnostmi v celém Německu. Odhaduje se, že na Těšínsku se k luterské víře hlásila asi třetina z celkového počtu obyvatelstva.

Ježišův kostel, evangelická fara a škola v Těšíně na kolorovaném vyobrazení Fridricha Bernarda Wernera kolem r. 1750. Největší evangelický chrám ve středovýchodní Evropě se začal stavět v r. 1710, rok poté, kdy císař Josef I. vydal k jeho zbudování povolení – proto je také často nazýván tzv. „milostivým kostelem“. Pod vedením opavských stavitelů Jana Jiřího Hausruckera a Josefa Rieda vznikl nad těšínskou Horní bránou monumentální kostel, do kterého se vměstnalo na 8 000 osob. V r. 1750 byla dostavěna věž vysoká 72 m. Ježišův kostel byl ve své době jediným evangelickým chrámem v celém Horním Slezsku, proto také do svých útrob lákal věřící z blízkého i dalekého okolí, včetně zahraničí.

Postupně se zlepšilo postavení Židů, avšak až v polovině 19. století došlo k výraznějšímu zrovnoprávnění.

Nejvýznamnější školou v Rakouském Slezsku byla jezuitská kolej v Opavě založená již v roce 1630. Do roku 1773 na ní studovalo 55 tisíc studentů, po zrušení jezuitského řádu byl ústav zestátněn. Při gymnáziu vzniklo v roce 1814 veřejné muzeum, nejstarší na území dnešní České republiky. V tomto směru vynikal Těšín, kde byly muzeum a knihovna zveřejněny zásluhou exjezuity Leopolda Jana Šeršníka (1747–1814) o něco dříve. Vedle katolického gymnázia působila v Těšíně evangelická latinská škola, která se později stala rovněž gymnáziem. Významnou kulturní institucí bylo opavské divadlo, které získalo samostatnou budovu v roce 1805. Je počítáno mezi přední provinční scény v monarchii.

K demokratizaci vzdělání podstatně přispěly reformy, které se týkaly nižšího a základního školství. Do 70. let 18. století byla většina lidí v Rakouském Slezsku a v celé monarchii negramotných. Ještě v roce 1772 z 25 339 dětí školního věku na Opavsku a Krnovsku chodilo do školy jen (a to jen sporadicky) 1604 dětí, na Těšínsku z 25 696 dětí pouhých 310. Poté, co Marie Terezie vydala Školní řád, který uzákoňoval povinnou školní docházku pro děti od 6 do 12 let, došlo k jisté nápravě.

Nejvýznamnějším prozaikem z Rakouského Slezska byl Eduard Czeike sv. pán von Badenfeld, který psal pod pseudonymem Eduard Silesius (1800–1860). Z českých tvůrců uvedu Jana Aloise Zábranského (1764–1842), žáka Dobrovského a pozdějšího faráře z Jaktáře. Publicisticky se uplatnil Jan Winkler, evangelický pastor z Návsi u Jablunkova. Polská literatura se omezovala na náboženské spisky a kramářské písně určené pro lid.

Z vědecké literatury mají prvořadý význam spisy všestranně zaměřeného těšínského rodáka a jezuitského kněze Leopolda Jana Šeršníka spjatého s osvícenci na Moravě a v Čechách, působícího po likvidaci jezuitského řádu v Těšíně. Nejvýznamnější jsou jeho přehledy literárních a jiných kulturních tvůrců. Psal německy.

Vlastnoruční podpis Jana Leopolda Šeršníka († 1814) v knize *Historia concilii Tridentini* z jeho pozůstalosti. Šeršník, člen později zrušeného jezuitského řádu, knihovník v pražském Klementinu a soukromý učitel v Hradci Králové, byl nejpozoruhodnější postavou těšínského společenského a kulturního života na přelomu 18. a 19. století. Stál za vznikem prvního muzea v habsburské monarchii (r. 1802), založil významný knižní fond, podílel se na obnově města po katastrofálním požáru v r. 1789 a byl i publikačně činný. Tento významný polyhistor svým působením a odkazem výrazně přesáhl hranice regionu.

Z německých vědců zaujímá přední místo Faustin Ens (1782–1858), autor čtyřsvazkového historického a vlastivědného díla o Opavsku.

Přesný popis rozmístění jednotlivých etnik v rámci Rakouského Slezska není dost dobře možný. Přední polský historik Slezska Józef Chlebowczyk konstatuje, že až do konce 30. let 19. století všeobecně chybí jakýkoli element vědomí národní příslušnosti ke kterémukoliv v té době se tvořících národů, ať již českému, nebo polskému.

Pokud bychom chtěli alespoň přibližně naznačit pozici jednotlivých etnik, lze konstatovat, že v západní části Rakouského Slezska zhruba od poloviny vzdálenosti mezi Opavou a Krnovem směrem na západ a jih jednoznačně převažovalo německé obyvatelstvo. Samotná Opava byla německo-česká. Opavské okolí a téměř celý střed Rakouského Slezska byl etnický český, což platí na Těšínsku i o Frýdku a Polské Ostravě s okolím. V území položeném na východ směrem k Haliči převažovala polština. Ve městech rostl podíl Němců, ve druhé polovině 19. století byl z měst převážně český jen Frýdek a Klimkovice, převážně polská byla některá menší města na Těšínsku.

Na proces formování novodobých národů byli nejlépe připraveni Němci ve městech, hlavně evangelíci. V menší míře to platí o Polácích na Těšínsku a v nejmenší míře o Čechách. Od poloviny 19. století se vedly neustálé diskuze o etnickém a národnostním charakteru Těšínska mezi českými, polskými a německými publicisty o domácí tradici a „infiltrování“ nacionalismu z českých a polských, případně i německých národních center ležících mimo region. Extrémní polská stanoviska zdůrazňují vyhraněně polský charakter území až po Ostravici, resp. až po moravské Hranice, extrémní česká stanoviska zase vůbec popírala existenci Poláků na Těšínsku, které považovala za „popolštěné Moravce“, případně obyvatelstvo, které později imigrovalo z Haliče. Extrémní německá stanoviska považovala území za původně německé a vytyčovala požadavek „opětného poněmčení“ tohoto regionu, případně konstatovala, že domácí Slované nejsou ani Poláci, ani Češi, ale lidé hlásící se do německého kulturního okruhu, mluvící však vlastním odlišným jazykem (eigensprachige Kulturdeutsche).

Mezi Němci se projevovaly již výrazné osobnosti, politicky diferencované od konzervativní pravice až po krajní levici. Nejznámější z nich je nesporně Hans Kudlich, nejmladší poslanec vídeňského sněmu za hornobenešovský volební obvod, autor návrhu na zrušení roboty na vídeňském říšském sněmu v roce 1848.

PRUSKÉ (NĚMECKÉ) A RAKOUSKÉ SLEZSKO V LETECH 1848–1918

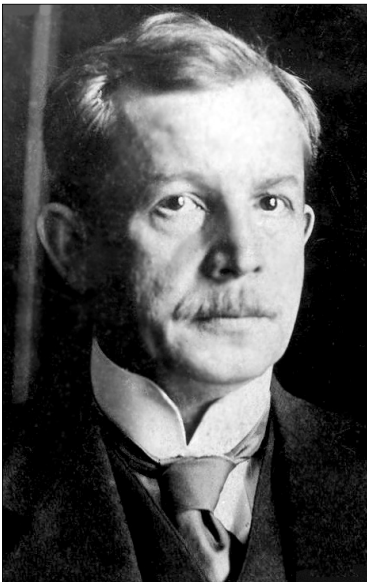
Přecházím k výkladu slezských dějin od druhé poloviny 19. století. Jak Pruské, tak i Rakouské Slezsko bylo v té době ušetřeno mezinárodních konfliktů, snad jen ojedinělé snahy o znovuzískání některých částí Slezska do Habsburské monarchie

nebo o jeho sjednocení v rámci pruského státu, které se okrajově projevovaly za prusko-rakouské války v roce 1866, případně o něco pozdější pokus o vznik samostatného biskupství pro Rakouské Slezsko, měly mezinárodní dimenzi.

Evropský rozměr měla nicméně revoluce v letech 1848/1849. Lidé získali šanci stát se politickými subjekty. Komplikovaný politický proces emancipace různých vrstev obyvatelstva a jejich snahu o zvýraznění podílu na životě obou států byl naznačen již v úvodu. Pokud bychom nebrali v úvahu obrovský ekonomický rozmach hornoslezské a ostravské průmyslové oblasti významné pro obě sousedící monarchie, mohli bychom mluvit o Slezsku jako periferii. Ovšem s jedinou výjimkou, která se týká tradiční slezské metropole Vratislav a jejího obecně civilizačního, kulturního, ideového a politického přínosu pro dějiny přinejmenším střední Evropy.

Slezským specifikem jsou počátky národního hnutí Poláků a Čechů. Můžeme je datovat do 40. let 19. století s tím, že se často píše o tom, jak za národními centry o několik generací či desetiletí zaostávalo. Lze s tím jistě souhlasit, pokud budeme tento fenomén posuzovat krakovskou nebo pražskou optikou. Podmínky byly ovšem jiné. Hodnotit situaci v Horním Slezsku či v Rakouském Slezsku jen na základě toho, že tam byla nižší civilizační úroveň, by bylo zjednodušující. Ke snížení vzdělanostní úrovně však došlo, jak lze dobře zjistit na základě publikovaných statistických údajů o negramotnosti. Ta byla způsobena od 70. let 19. století rozsáhlými migracemi těch, kteří přicházeli do hornoslezské nebo ostravské průmyslové oblasti hledat zdroje obživy. Na druhé straně přicházela i inteligence – do Horního Slezska hlavně z Velkopolska, na Ostravsko z Haliče i z českého vnit-

Wojciech Korfanty (+1939) na fotografii z r. 1925. Tento syn horníka z průmyslové katovické oblasti výrazným způsobem oživil propolské názory v Horním Slezsku. Několik let strávil jako poslanec v Říšském sněmu a Pruském zemském sněmu. V r. 1918 vystoupil s požadavky na připojení Horního Slezska k nově se rodícímu polskému státu. O dva roky později se stal plebiscitním komisařem a vůdcem tzv. III. slezského povstání. Zastával stanovisko nekompromisního postupu hornoslezského lidu se zbraní v ruce proti zastáncům rozhodnutí Mezinárodní komise o začlenění Horního Slezska k Německu.

rozemí, z níž se často rekrutovaly polské a české národní elity. Ty se pak spolu i s jinými formami pronikání celonárodních idejí zasloužily o začlenění regionů do celonárodního úsilí a svým způsobem mají zásluhu na vzniku národnostních konfliktů a animozit. Analogicky lze hodnotit situaci i v německém prostředí, protože i do něj byly nacionalistické ideje infiltrovány. Pozoruhodné je, že stupeň národního uvědomění Poláků v Rakouském Slezsku byl až do 80. let 19. století nesporně vyšší než na pruském Horním Slezsku, z Těšína např. čerpal inspiraci představitel hornoslezských Poláků Karol Miarka a jeho spolupracovníci. Procesy, které jsem zde naznačil, také nesporně patří do širšího rozměru formování evropských národů, zejména těch, k jejichž programovým požadavkům patřilo úsilí o národní rovnoprávnost.

Dříve z kulturního hlediska podceňované Horní Slezsko se začalo prosazovat i v tomto směru a hlavně v politickém životě. Místní rodák Wojciech Korfanty (pozdější diktátor III. slezského povstání) jako první prolomil politický monopol katolické politické strany Centrum, do té doby podstatně ovlivňující politické smýšlení hornoslezských Poláků, a to pod polskými národními hesly. Podobně bychom mohli charakterizovat vývoj v Rakouském Slezsku, musíme ovšem vzít v úvahu, že dosavadní kulturní a politická centra v Opavě a Těšíně byla zastíněna Moravskou Ostravou, která již neležela na území historického Slezska.

Mezi vývojem pruské a rakouské části Slezska byla řada podobností i některé odlišnosti. V Rakouském Slezsku chybí např. to, co je pojmenováno v Říši jako kulturní boj (Kulturkampf) a co výrazně přispělo k aktivizaci národního a politického života zejména v Horním Slezsku. Bismarck se v zájmu unifikace a centralizace říše snažil omezit vlivy katolické církve spjaté mj. s polskými národními tradicemi. V habsburské monarchii byl vztah mezi katolickou církví a dynastií vřelejší, liberální laicizace školství tam proběhla s větší „ohleduplností“. Společné rysy tohoto vývoje v obou částech Slezska se týkaly snah o germanizaci školství, které byly v Pruském Slezsku prosazeny výrazněji než ve Slezsku rakouském.

Výraznou zvláštností národnostního vývoje v Rakouském Slezsku bylo tzv. šlonzáctví spočívající v podstatě v tom, že značná část lidí mluvících na Těšínsku polským dialektem se za Poláky nepovažovala a cílevědomě se snažila začlenit do německého kulturního okruhu; za Poláka považovala přistěhovalce z Haliče, který stál často na mnohem nižší civilizační úrovni. Tento směr se projevoval již od roku 1848, v letech před první světovou válkou jej reprezentoval Josef Koždoň (1873–1949), rodák z Horní Líštné u Těšína, a jeho politická strana.

Podobně jako v celé habsburské monarchii se i ve Slezsku prohlubovaly národnostní rozpory, které byly jednou z nejzávažnějších příčin rozpadu rakousko-uherské monarchie. Německé politické spektrum se posunulo z liberalismu k nacionalismu a antisemitismu. Zpočátku vstřícný česko-polský poměr, motivovaný společným postupem proti germanizaci, se na přelomu 19. a 20. století změnil

v animozitu, což se projevilo zejména po světové válce ve sporu o Těšínsko. Podobně tomu bylo v německém Horním Slezsku v konfliktu vyúsťujícím v krvavých srážkách ve sporu o rozdělení tohoto území na německou a polskou část.

LITERATURA

- BAHLCKE JOACHIM a kol., *Śląsk i Ślązacy*, Warszawa 2001.
- CZAPLIŃSKI MAREK a kol., *Historia Śląska*, Wrocław 2002.
- GAWRECKÁ MARIE, *Problematyka narodowościowa Śląska austriackiego w latach 1742–1918*, *Studia Śląskie* 52, 1993, s. 61–74.
- GAWRECKI DAN a kol., *Dějiny Českého Slezska 1740–2000*, Opava 2003.
- GAWRECKI DAN, *Śląskość w państwie Habsburgów 1742–1918*, *Studia Śląskie* 52, 1993, s. 47–60.
- GROBELNÝ ANDĚLÍN, *Češi a Poláci ve Slezsku v letech 1848–1867. Přípravné studie z dějin národního a dělnického hnutí*, Ostrava 1958.
- CHLEBOWCZYK JÓZEF, *Nad Olzą. Śląsk Cieszyński w wiekach XVIII, XIX i XX*, Katowice 1971.
- PALLAS LADISLAV, *Jazyková otázka a podmínky vytvoření národního vědomí ve Slezsku*, Ostrava 1969.
- POPIOLEK KAZIMIERZ, *Historia Śląska od pradziejów do 1945 roku*, Katowice 1972.
- ŽÁČEK RUDOLF, *Dějiny Slezska v datech*, Praha 2004.

RESUMÉ

DIVIDED SILESIA AT THE TIME OF MODERNIZATION. FROM SILESIAN WARS TILL THE END OF THE GREAT WAR 1740–1918

The Silesian Wars were a breakthrough in the historical development of the country within the Czech Crown and started a new era with significant administrative, economic and social changes. The reform aspirations of the Prussian state for the annexed Silesia are described in the article as well as the creation of political parties in Austrian Silesia and nationalism in the 19th century.

POŘADATEL: Mladí konzervativci Karviná a Mladí konzervativci Přerov, Město Český Těšín
MÍSTO A DATUM KONÁNÍ: Kulturní a společenské středisko Střelnice, Český Těšín,
6. května 2009

TĚŠÍNSKO V PROMĚNÁCH STALETÍ

SBORNÍK PŘEDNÁŠEK Z LET 2008–2009
K DĚJINÁM TĚŠÍNSKÉHO SLEZSKA

RADIM JEŽ – DAVID PINDUR (EDD.)

© 2010 Vydalo MUZEUM TĚŠÍNSKA, P. O., Hlavní tř. 15, 737 01 Český Těšín
a MATICE SLEZSKÁ – TĚŠÍNSKÁ OBLAST, Hlavní tř. 1a, 737 01 Český Těšín

Redakce PHDr. RADIM JEŽ, PHDr. DAVID PINDUR

Odborná spolupráce PHDr. JAN AL SAHEB

Grafická úprava a sazba KAZIMIERZ GAJDZICA

Podklady pro rodokmeny PHDr. RADIM JEŽ

Podklady pro rejstříky PHDr. JAN AL SAHEB, PHDr. RADIM JEŽ

Jazyková editace MGR. LUCIE BRŇOVJÁKOVÁ

Překlady resumé MGR. LENKA MANDRYSOVÁ

Tisk a vazba **FINIDR** FINIDR, S. R. O., Český Těšín

Všechna práva vyhrazena

Vydání první, Český Těšín 2010

ISBN 978-80-86696-12-6